

Nr 373

Av herr Norrby, angående utvecklingen i skärgårdsområdena.

Motionens huvudsakliga innehåll

Skärgårdarna är omistliga rekreatiomsområden, som för sin funktion kräver en bofast befolkning. Dessa människor har naturligtvis rätt att kräva en samhällsservice som inte alltför mycket skiljer sig från den tätorterna kan erbjuda. Samhällets insatser för att upprätthålla en sådan service blir, mot bakgrund av rekreationens allt större betydelse för en fortsatt produktionsökning, en samhällsekonomiskt riktig satsning. I dag är dessa insatser helt otillräckliga och dessutom varken samordnade eller målinriktade. I motionen krävs därför planeringsåtgärder som tar hänsyn till de särskilda förutsättningarna och problemen vid skärgårdsområdenas utveckling.

En levande skärgård

Våra skärgårdar, nästan unika i världen, har blivit omistliga tillgångar för dagens och ännu mer morgondagens friluftsliv och rekreation. I exempelvis regionplaneskiss 1966 för stockholmstrakten förutses sålunda kraftigt ökad fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv i de känsliga skärgårdsområdena. En fortsatt minskning av antalet åretruntboende bedöms som oundviklig. Samma tendens kan skönjas i andra skärgårdsområden i vårt land. Men den levande skärgård, som är en förutsättning för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv, kan inte bestå om den bofasta befolkningen tunnas ut. Det är därför ett samhälleligt och inte minst ett samhällsekonomiskt intresse att skapa differentierad sysselsättning och samhällsservice för en helst ökande bofast befolkning i skärgårdsområdena. Detta är möjligt endast genom en koncentration till ett begränsat antal öar med goda utvecklingsmöjligheter. I Stockholms skärgård innebär det att ungefär ett halvdussin öar bland dem som saknar bro- eller färjeförbindelse kan komma i fråga.

Ett minimiprogram för de samhällsfunktioner som måste finnas på var och en av dessa öar bör omfatta bl. a. låg- och mellanstadieskola i B-form, åretruntöppen diversehandel, regelbundna kommunikationer hela året, prickad farled med enkla ledfyror till lämplig fastlandshamn, fullgod båthamn, poststation, social hemhjälp och pensionärsbostäder, några livskraftiga småföretag och någon statlig servicefunktion såsom t. ex. lots-, tull- eller kustbevakningsstation. Erfarenhetsmässigt kräver detta ett befolkningsunder-

lag av minst 200—300 personer, något beroende på befolkningens ålderssammansättning, omfattningen av fritidsbebyggelse m. m.

Kommunala ambitioner

Kommunindelningen har stor betydelse för ett sålunda skisserat program. En levande skärgårdsö måste ingå i en bärkraftig fastlandskommun med uttalade ambitioner att ta ansvar även för skärgårdsdelen/glesbygdsdelen. Bärkraften i detta påstående kan belysas med ett exempel. Sedan drygt ett år ingår Ingmarsö i Stockholms mellanskärgård i Österåkers kommun. Ingmarsö har drygt hundratalet innevånare och ingick tidigare i dåvarande Ljusterö kommun med totalt knappt ettusen innevånare. Under ett år i den större kommunen har de större resurserna avsatt lovande resultat: kommunalt bekostad skola när barnantalet tillfälligt har sjunkit under gränsen för statsbidrag, påbörjat generalplanearbete, förberedande förslag om villatomter och ny skolbyggnad, bidrag till hamnutvidgning och hamnbelysning, kommunala markförvärv för framtida utveckling och mångdubblade bostadstillägg för pensionärer för att nu nämna några exempel.

Statens ansvar

Vilket ansvar har då staten för utvecklingen i skärgårdsområdena? Några exempel är belysande. Om skolan på Ingmarsö lagts ner när statsbidraget föll bort, hade ön gått en snabb avfolkning till mötes. Pågående rationaliseringar inom lots-, tull- och fyrväsendet, kustbevakningen och polisorganisationen har ofta skett utan samordning mellan de olika myndigheterna och har redan lett till avfolkning, osäkerhet inför framtiden och försämrad bevakning och katastrofberedskap längs våra kuster. Rationaliseringsarbetet är ensidigt inriktat på varje myndighets snävt driftekonomiska förhållanden; den samhällsekonomiska totaleffekten bortser man därvid ifrån.

Det i och för sig angelägna och helt riktiga försäljningsförbudet för kvicksilverförorenad fisk fångad i bl. a. vissa skärgårdsområden har genom allmänt köpmotstånd lett till katastrof för fiskarna. De statliga stödåtgärder som har satts in kom sent och är hittills otillräckliga. Planering av naturvårdsområden o. d. har i många kustområden drivits glädjande långt, tyvärr inte alltid i tillräckligt klarläggande samråd med berörda skärgårdsbor. Fördelningen av lokaliseringsstöd och bostadsbyggnadskvoter har inte gynnat skärgårdsområdenas utveckling.

Ny planeringsteknik

Vad man här saknar är en samordning av statliga och kommunala åtgärder, en koncentration till utvecklingsbara öar i samråd med skärgårdsbor och näringslivets representanter. De vanliga planeringsinstrumenten, som ju ofta inriktas på stora enheter, passar inte för skärgårdsförhållanden. En ny planeringsteknik, baserad på en helhetssyn på skärgårdsproblemen, är

nödvändig. Kanske kan detta vara ett intressant försöksobjekt i den utveckling av nya planeringsmodeller, som f. n. bedrivs i kommunikations- och inrikesdepartementen.

Satsa på service

Skärgårdsområdenas stora betydelse som rekreationsområden gör en satsning på servicenäringar naturlig. Det rörliga friluftslivet och turismen tar sig nya servicekrävande former. Fritidshus skall byggas och underhållas. Det intensivare utnyttjandet av skärgårdarna kräver nya former av tillsyns- och informationsverksamhet, i vilken den bofasta skärgårdsbefolkningen självklart måste engageras.

Givetvis måste näringslivet i dessa områden liksom eljest inriktas på bärkraftiga företagsenheter och rationell organisation, dock med hänsyn tagen till de särskilda förutsättningarna, inte minst skärgårdsbornas speciella kynne. Utöver statliga och såväl primär- som sekundärkommunala organ måste bl. a. företagarföreningar, näringslivsorganisationer och fritidsintressenter engageras i ett samordnat utvecklingsarbete. Den i andra områden aktuella utvecklingen mot stora enheter kan givetvis inte tillämpas här. I stället måste de små enheternas bärkraft och effektivitet specialstuderas. Även när det gäller rent samhällelig service bör en utveckling ske med hänsynstagande till skärgårdsområdenas förhållanden, t. ex. pedagogisk utveckling av B-skolformen och utveckling av lämpliga kommunikationsmedel såsom exempelvis svävfarkoster.

Inget självändamål

En utveckling av våra skärgårdsområden är ingalunda något självändamål. Tillgången till skärgårdarnas goda rekreationsmöjligheter blir ju av allt större betydelse när effektiviteten och tempot i arbetslivet ökar. Fritids trafik på vattnet torde ur samhällsekonomisk synpunkt vara avsevärt mindre krävande än motsvarande vägtrafik. En utbyggd turistservice, som lockar både svenska och utländska turister, har stor samhällsekonomisk betydelse. Dessa faktorer får ännu större betydelse i framtiden. Det framstår därför som kortsynt att nu passivt bevittna hur skärgårdsområdena avfolkas.

Då det alltså finns starkt underlag för min hemställdan föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att utvecklingen i skärgårdsområdena, med beaktande av i motionen anförda synpunkter, blir föremål för särskilda planeringsåtgärder.

Stockholm den 24 januari 1968

Sören Norrby (fp)